

P. Petráš získal za své spoluautorství cenu LIPA, udělovanou vedoucím katedry slovan-
ských filologií Filozofické fakulty Univerzity Konstantina Filozofa v Nitře v kategorii
Lingvistická publikace, a kniha byla na téže fakultě nominována na Cenu děkana za publi-
kační činnost zaměstnance fakulty jako významný domácí a zahraniční publikační výstup.

Vznik publikace byl podpořen projektem Mezinárodního visehradského fondu, jehož
koordinátorkou byla P. Kuldánová. Kniha byla vydána pouze elektronicky a je volně
dostupná na adrese <https://pdf.osu.cz/24690/publikovane-vystupy-projektu/>, kde najdou
zájemci také odkaz na cvičebnici *Orthoepy of West Slavonic Languages – Practical Exer-
cises. Workbook for practising standard Czech, Slovak and Polish pronunciation*. Autory
této cvičebnice jsou P. Kuldánová, M. Hebal-Jeziarská a M. Olšiak (jehož za UKF v Nitře
později v řešení projektu vystřídal P. Petráš) a původně byla vytvořena pro workshopy
realizované na zapojených univerzitách. Řadí se rovněž k příznivě hodnoceným výstupům
projektu a nadále je možné ji využívat pro výuku a nácvik zvukových jevů češtiny, slo-
venštiny a polštiny.

Škola jako místo radosti z přemýšlení o jazyce

Adéla Krygarová, PdF UK v Praze

adela.krygarova@student.pdf.cuni.cz

PACOVSKÁ, J.; NEBESKÁ, I.; RÖHRICH, A.; VAŇKOVÁ, I. *Škola jako místo radosti z přemýšlení o jazyce: pedagogický pohled na kognitivní a kulturní aspekty jazyka*. Praha: Akropolis, 2021.

Autorský kolektiv představuje školu jako prostor, v němž všichni pobývají rádi, ukazuje
možnosti, jak stimulovat žáky k zájmu o mateřský jazyk s využitím postupů kognitivní
lingvistiky (kognitivně = smysluplně, zábavně a inspirativně, s. 28). Autoři si kladou za cíl
motivovat čtenáře k dialogu vnitřní i vnější podoby, který povedou jak s autory, tak i se
sobou samotnými. Nabízený text by měl posloužit jako inspirace ke kladení otázek a hledání
odpovědí. Během četby se každý čtenář stane tím, kdo při čtení o jazyce o jazyce přemýšlí.

Publikace je složena z pěti kapitol, které mohou působit disparátně, avšak autoři touto
rozdílností nabízejí čtenáři možnost s knihou pracovat dle své vůle tak, jak mu budou
dílčí témata konvenovat. Ocenění hodné je využití odkazového aparátu prostupujícího
celou publikací, díky kterému se může čtenář v knize pohybovat víceméně volně, může
se navracet k již přečtenému, případně předbíhat ke zmíněnému odkazu a stále se udržet
při jistotě, že jeho myšlenková niť nebude přetržena, ba naopak prodloužena. Kapitoly
obsahují texty s metodickým průvodcem *Jak na to* a jsou doplněny přílohami umístěnými
v závěru publikace.

Čtenářsky zajímavý je úvod publikace nazvaný *Přijměte naše pozvání*, v němž autoři
odhalují podstatu sepsaného textu a pomáhají čtenáři naladit se na přečtení publikace.
Je totiž vystaven způsobem, který stěžejní myšlenku každé části vytkne až v jejím závě-
ru, drží tedy čtenáře v napětí a poskytuje mu možnost předvídat rozhršení nastíněného
problému.

První kapitola je diskursem o vztahu jazyka a školy. Jazyk je představen v kontextu ško-
ly jako prostředek, kterým se dorozumíváme, ale i klíč k poznávání souvislostí, ve kterém

myslíme a poznáváme svět, a to v návaznosti na názor J. A. Komenského, že jazykové vzdělávání je neodmyslitelně spjato s výchovou. V něm je klíč k mravním hodnotám, k rozvíjení a uchování kultury. Škola by měla vést žáky ke kreativitě, k učení a poznávání jazyka. Má být symbolem radosti, neboť radost podněcuje přirozenou touhu poznávat a učit se.

Teoretická východiska a vybraná témata české kognitivní lingvistiky shrnuje kapitola *Věnujte nám, prosím, trochu svého času*. Kapitola je systematicky zpracovaným exkurzem do kognitivní lingvistiky, umožňuje čtenáři lépe se zorientovat v popisovaných faktech a vytvoří mu rámcovou představu o postulátech oboru. Taktéž se autorům daří v čtenáři vzbudit vnímavost k obraznosti v jazyce, protože příklady, jež uvádějí, jsou pouze ilustrativní, čtenář pak zcela přirozeně na základě příkladů přemýšlí nad vlastními konotacemi.

Na dané téma navazuje třetí kapitola nazvaná část *Mysl a kultura v jazyce: dvě strany jedné mince*. Tato kapitola poukazuje na provázanost kognitivnělingvistických poznatků a kulturních aspektů jazyka, dokládá, že obraz světa je ve své různosti ovlivněn mateřským jazykem. V každém jazyce, který si jedinec osvojuje jako první, jsou kulturně specifická slova, která mají svůj ekvivalent v cizích jazycích pouze přibližný, kulturní specifikum nelze přenést do cizího jazyka pouze prostřednictvím samého slova. Významnou součástí obrazu světa jsou stereotypy představující soubor konotací různého typu, které mají narativní povahu. Autoři se inspirovali názory polské lingvistky A Wierzbické, především její teorií kulturně klíčových slov, kterou dokumentují třemi českými výrazy – *pohoda*, *domov* a *Vánoce*.

Čtvrtá kapitola s názvem *3 × Mistr Stereotyp* poukazuje na styčné body pojmu stereotyp z pohledu sociální psychologie, mediálních studií a kognitivní lingvistiky. Pokládáno je zde množství řečnických otázek, díky nimž čtenář nabývá pocitu, že o těchto složitých tématech může přemýšlet sám, a protože není nabízeno jednoznačné řešení, může pociťovat, že na něco opravdu přichází. V závěru kapitoly autoři na čtenáře apelují, aby byl obezřetný ve vztahu k mediálním sdělením a přístupoval k nim kriticky.

Pátá kapitola je zaměřena na pedagogický rozměr kognitivního a kulturního přístupu k jazyku, cílem je přesvědčit pedagogy o využitelnosti tohoto přístupu ve výuce. Ve zmíněné kapitole lze nalézt rozbor pedagogiky a didaktiky vykreslené v kognitivním rámci – jaké předpoklady by měl mít učitel? A k čemu je kritické myšlení ve výuce? Jaký je ideální obraz učitele? Jací jsou učitelé a jaká je škola dětským pohledem?

Druhá část knihy sdružuje celkem pět rozsáhlých příloh s didaktickým potenciálem pro využití ve výuce, např. *Rozhodl se s chladnou hlavou*, *Tonoucí se i stébla chytá*, poslední příloha je nazvaná *Učitel jako téma*.

Závěrem mi dovoluji poznámku navazující na zvolený název knihy. Během psaní této recenze se mi podařilo vytvořit překlep, který v prepisu otázky pro vysokoškolské studenty: *Je škola místem radosti?* substituoval sloveso *Je citoslovcem Jé*. Napadlo mě, že by i tento výrok *Jé, škola místem radosti* dokázal splnit nároky představy o ideální škole s ideálními učiteli. Slyšel-li by žák nadšené zvolání: „*Jé, škola místem radosti*.“, zaujalo by ho to. Zajímal by se, o jakou školu se jedná, když dokáže vzbudit takové emoce. Do takové školy, pro jejíž fungování nabízí publikace *Škola jako místo radosti z přemýšlení o jazyce* nápady, by chodil každý rád.